

Maria Smejda

EWIDENCJA I WYCENA AKCJI WEDŁUG ZNOWELIZOWANEJ USTAWY O RACHUNKOWOŚCI

Wstęp

Celem opracowania jest pokazanie sposobów ewidencji obrotu akcjami ze szczególnym uwzględnieniem problematyki wyceny akcji. Znowelizowana ustawa o rachunkowości (dalej zuor) obowiązująca od 1 stycznia 2002 r. wprowadza istotne zmiany w zakresie wyceny aktywów finansowych, polegające głównie na szerszym wykorzystaniu wartości rynkowej do wyceny tych aktywów. Akcje, oprócz innych papierów wartościowych, są zaliczane do aktywów finansowych. Aby rozumieć zagadnienie wyceny obrotu akcjami, należy wniknąć w naturę tych papierów wartościowych, rozpoznać cele, w jakich nabywa się akcje. Każda jednostka gospodarcza nabywająca je inwestuje w aktywa finansowe¹, licząc na określone korzyści ekonomiczne. Mogą one polegać na:

- przyroście wartości aktywów finansowych,
- otrzymywaniu dywidend (udziałów w zyskach) z tytułu posiadania aktywów finansowych,
- uzyskiwaniu korzyści z transakcji handlowych aktywami finansowymi.

Oczywiście, inwestycje w aktywa finansowe mogą przynosić także straty. Działania inwestycyjne podejmuje się w następujących warunkach²:

1. Jednostka posiada czasowo niewykorzystane zasoby gotówkowe, które w najbliższym czasie także nie będą potrzebne. Zasoby te można zainwestować w celu uzyskania krótkookresowych korzyści.

¹ Patrz: pojęcie aktywów finansowych: ZUoR art. 3, ust. 1, pkt. 24.

² P. Danos, E.A. Imhoff, Jr: Financial Accounting. Richard D. Irwin, Inc. 1994, s. 614.

2. Jednostka gospodarcza planuje w określonym czasie poważne przedsięwzięcia, np. zakup nieruchomości i w związku z tym opracowuje pewien program oszczędnościowy. Nabywa papiery wartościowe, które będzie utrzymywać w portfelu przez określony czas. Papiery te zapewnią płynność w odpowiednim czasie, gdy będzie potrzebna gotówka.
3. Jednostka nabywa długoterminowe aktywa finansowe, gdy pragnie uzyskać znaczne korzyści, a nie ma możliwości uzyskania tych korzyści z własnej działalności oraz gdy chce sprawować kontrolę nad innymi jednostkami.

Dwa ostatnie przypadki są związane z nabyciem długoterminowych aktywów finansowych, pierwszy zaś przypadek dotyczy aktywów finansowych krótkoterminowych. Mówiąc o aktywach finansowych, będziemy brać pod uwagę papiery wartościowe.

Aktywa finansowe można klasyfikować zarówno z punktu widzenia ich przeznaczenia, jak i okresu ich utrzymywania. Biorąc pod uwagę tak pierwsze, jak i drugie kryterium, możemy wyróżnić:

1. Papiery wartościowe handlowe – kupowane z myślą o sprzedaży w krótkim okresie czasu. Zaliczyć tu można papiery wartościowe dłużne i kapitałowe.
2. Papiery wartościowe przeznaczone do sprzedaży – są to papiery nie klasyfikowane jako handlowe i nie utrzymywane do terminu zapadalności. Mogą one być traktowane jako aktywa finansowe krótkoterminowe lub długoterminowe w zależności od intencji jednostki je posiadającej. Mogą to być zarówno dłużne papiery wartościowe, jak i papiery kapitałowe.
3. Papiery utrzymywane do terminu zapadalności – są to dłużne papiery wartościowe nabyte na pewien okres.
4. Papiery wartościowe kapitałowe z prawem głosu – są to akcje w liczbie co najmniej 20% lub stanowiące większościowy udział w danej spółce.

W opracowaniu przedstawimy ewidencję i wycenę akcji zaliczanych do pierwszej grupy – papiery wartościowe przeznaczone do sprzedaży.

1. Ewidencja nabycia akcji

Ewidencja nabycia akcji w rachunkowości wymaga następujących różnic:

- a) czy są to akcje nabyte w krajowych jednostkach, czy zagranicznych,
- b) czy są to akcje zaliczone do aktywów trwałych, czy obrotowych,
- c) czy są to akcje posiadane w jednostkach podporządkowanych, czy jednostkach pozostałych.

Takie przekroje informacyjne nabytych akcji wynikają z wymogów nowego wzoru bilansu, który wprowadza zuor, a także z różnych sposobów wyceny akcji na dzień bilansowy. Prezentowane poniżej przykłady księgowania dotyczą nabywania akcji w pozostałych jednostkach gospodarczych.

Nabywając akcje, należy najpierw rozstrzygnąć, czy są one przeznaczone do zbycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego (aktywa obrotowe), czy też w okresie dłuższym niż 12 miesięcy (aktywa trwałe). Art. 35 ust. 1 zuor informuje, że „[...] nabyte lub powstałe aktywa finansowe oraz inne inwestycje ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich nabycia albo powstania według ceny nabycia albo ceny zakupu, jeżeli koszty przeprowadzenia i rozliczenia transakcji nie są istotne”.

Przykład 1. Ewidencja akcji według ceny zakupu

Spółka akcyjna „Alfa” S.A. nabyła 3 000 szt. akcji wyemitowanych przez spółkę „Beta” S.A. Cena jednej akcji wynosi 340 PLN/szt. Płatność z rachunku bieżącego. Spółka „Alfa” S.A. traktuje akcje jako inwestycje długoterminowe.

Operacje gospodarcze:

1. Nabycie akcji spółki „Beta” S.A. 1 020 000,-

	Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Beta”)		Rachunek bieżący	
(1) 1 020 000,-		Sp. X	1 020 000,-	(1)

Przykład 2. Ewidencja akcji według ceny nabycia

Spółka „Zet” S.A. składa zlecenie zakupu 6 300 szt. notowanych na giełdzie akcji spółki „Karo” S.A. po 20 PLN/szt. Spółka „Zet” płaci prowizję od nabycia akcji w wysokości 2% wartości transakcji. Płatność z rachunku bieżącego otwartego w biurze maklerskim. Akcje spółki „Karo” są traktowane jako inwestycje krótkoterminowe.

Operacje gospodarcze:

1. Nabycie akcji spółki „Karo” S.A. 128 520,-

Krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Karo”)		Rachunek pieniężny w domu maklerskim	
(1)	128 520,-	Sp. X	128 520,- (1)

Obliczenie: 6 300 szt. x 20 PLN/szt. = 126 000,-
 126 000,- x 2% = 2 520,-
 stąd cena nabycia: 126 000,- + 2 520,- = 128 520,-

2. Wycena akcji

Dla prawidłowego pokazania zysków i strat z inwestycji w aktywa finansowe wycena akcji ma duże znaczenie. Wskaże ona na korzyści (lub straty) wynikające z przyrostu (lub spadku) wartości aktywów finansowych. Wycena akcji przedstawia się nieco inaczej, gdy mówimy o akcjach zaliczonych do inwestycji długoterminowych i o akcjach stanowiących inwestycje krótkoterminowe. Jest to zrozumiałe, ponieważ pierwsze stanowią aktywa trwałe. Korzyści z tych aktywów są oczekiwane w dłuższym okresie (powyżej 1 roku). Zmiany w aktywach trwałych powodują na ogół zmiany w kapitałach. Inwestycje krótkoterminowe to aktywa obrotowe. Zyski z tych inwestycji otrzymuje się w ciągu roku. Wynikają one z krótkookresowych zmian cen akcji na rynkach finansowych. Aktywa te mogą służyć do regulowania zobowiązań bieżących.

2.1. Wycena inwestycji długoterminowych

Inwestycje długoterminowe zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 3 *zuor* można wycenić w sposób następujący: „[...] udziały w innych jednostkach oraz inne inwestycje zaliczone do aktywów trwałych według ceny nabycia lub wartości przeszacowanej pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub według wartości godziwej”. Trzeba zauważyć, że *zuor* wskazuje na trzy różne warianty wyceny, tj. według ceny nabycia, wartości rynkowej i wartości godziwej

wej. Pojęcie wartości godziwej pojawia się po raz pierwszy. „Za wartość godziwą przyjmuje się kwotę, za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, niepowiązanymi ze sobą stronami” (art. 28 ust. 6 zuor). Wprowadzenie pojęcia wartości godziwej wynika z tego, że może istnieć rynek nieaktywny, który nie spełnia warunków kształtowania się wartości rynkowej. Przyjmuje się, że na takim rynku transakcje będą dokonywane według wartości godziwej.

Zuor podaje także warunki trwałej utraty wartości. „Trwała utrata wartości zachodzi wtedy, gdy istnieje duże prawdopodobieństwo, że kontrolowany przez jednostkę składnik aktywów nie przyniesie w przyszłości w znaczącej części lub w całości przewidywanych korzyści ekonomicznych. Uzasadnia to dokonanie odpisu aktualizującego, doprowadzającego wartość składnika aktywów wynikającą z ksiąg rachunkowych do ceny sprzedaży netto, a w przypadku jej braku do ustalonej w inny sposób wartości godziwej” (art. 28 ust. 1 pkt. 7 zuor). „Odpisu wyrażającego trwałą utratę wartości inwestycji zaliczonych do aktywów trwałych dokonuje się nie później niż na koniec okresu sprawozdawczego” (art. 35 ust. 2 zuor).

O skutkach przeszacowania inwestycji długoterminowych traktuje art. 35 ust. 4 zuor. „Skutki przeszacowania inwestycji zaliczonych do aktywów trwałych, powodujące wzrost ich wartości, zwiększają kapitał (fundusze) z aktualizacji wyceny, obniżenie wartości inwestycji uprzednio przeszacowanej do wysokości kwoty, o którą podwyższono z tego tytułu kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny – jeżeli kwota różnicy z przeszacowania nie była do dnia wyceny rozliczona – zmniejsza ten kapitał (fundusz). W pozostałych przypadkach skutki obniżenia wartości inwestycji zalicza się do kosztów finansowych. Wzrost wartości danej inwestycji bezpośrednio wiążący się z uprzednim obniżeniem jej wartości, zaliczonym do kosztów finansowych, ujemnie się do wysokości tych kosztów jako przychody finansowe”.

Biorąc pod uwagę powyższe sformułowania zuor możemy zaproponować następujące przykłady księgowania.

Przykład 3. Wycena długoterminowych inwestycji (akcji) według ceny nabycia

W przykładzie 1 podano, że spółka „Alfa” S.A. zakupiła akcje spółki „Beta” S.A. Cena nabycia akcji wynosiła 1 020 000 PLN. Po dwóch latach nastąpiła utrata wartości akcji spółki „Beta” wynosząca 8% ich wartości. Z kolei po roku nastąpił wzrost wartości akcji spółki „Beta” S.A. wynoszący 1/3 dotychczasowej utraty wartości.

Operacje gospodarcze:

1. Trwała utrata wartości akcji spółki „Beta” S.A.	81 600,-
2. Wzrost wartości akcji spółki „Beta” S.A.	27 200,-

Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Beta”)	Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Beta”)
Sp. 1 020 000,-	(2) 27 200,- 81 600,- (1)
Koszty finansowe	Przychody finansowe
(1) 81 600,-	27 200,- (2)

Obliczenie: 1) $1\,020\,000,- \times 8\% = 81\,600,-$
 2) $81\,600,- \times 1/3 = 27\,200,-$

Przykład 4. Wycena długoterminowych inwestycji według ceny rynkowej

W lutym bieżącego roku spółka „X” S.A. zakupiła na giełdzie 3 000 szt. akcji spółki „I” S.A. po 80 PLN/szt. Przy nabyciu akcji zapłacono prowizję w wysokości 2%. Płatność z rachunku bieżącego otwartego w domu maklerskim. Akcje traktowane są jako inwestycje długoterminowe. Na 31 grudnia bieżącego roku cena rynkowa akcji spółki „I” wzrosła do 110 PLN/szt. Z kolei na koniec roku następnego akcje spółki „I” obniżyły swą wartość do 70 PLN/szt.

Operacje gospodarcze:

1. Nabycie akcji spółki „I” S.A.	244 000,-
2. Wzrost wartości akcji spółki „I” S.A.	79 400,-
3. Spadek wartości akcji spółki „I” S.A.	117 000,-

Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „I”)		Rachunek bieżący w domu maklerskim	
(1) 244 000,-		Sp. X	244 000,- (1)
Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „I”)		Kapitał z aktualizacji wyceny	
(2) 79 400,-		(3) 79 400,-	79 400,- (2)
Koszty finansowe			
(3) 37 600,-			

Obliczenia: 1) $(3\ 000\ \text{szt.} \times 80\ \text{PLN/szt.}) + 2\% \text{ prowizja} = 244\ 000,-$

2) $(3\ 000\ \text{szt.} \times 110\ \text{PLN/szt.}) - 2\% \text{ prowizja} = 330\ 000,- - 6\ 600,- =$
 $= 323\ 400,-$ wartość rynkowa $323\ 400,- - \text{cena nabycia } 244\ 000,- =$
 $= 79\ 400,-$ (korekta plus)

3) $(3\ 000\ \text{szt.} \times 70\ \text{PLN/szt.}) - 2\% \text{ prowizja} = 210\ 000,- - 4\ 200,- = 205\ 800,-$
wartość rynkowa $205\ 800,- - \text{wartość księgową } 323\ 400,- = -117\ 000,-$
(korekta minus)

2.2. Wycena inwestycji krótkoterminowych

O wycenie inwestycji krótkoterminowych traktuje art. 28 ust. 1 pkt 5 zuor. Inwestycje krótkoterminowe można wyceniać „[...] według ceny (wartości) rynkowej albo według ceny nabycia lub ceny (wartości) rynkowej, zależnie od tego, która z nich jest niższa, a krótkoterminowe inwestycje, dla których nie istnieje aktywny rynek w inny sposób określonej wartości godziwej”.

Skutki wyceny inwestycji krótkoterminowych określa art. 35 ust. 3 zaor. „Skutki wzrostu lub obniżenia wartości inwestycji krótkoterminowych wycenionych według cen (wartości) rynkowych zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych. W przypadku stosowania innych, niż określone w art. 28 ust. 1 pkt 5 zasad wyceny krótkoterminowych inwestycji, skutki obniżenia ich wartości zalicza się do kosztów finansowych w pełnej wysokości, natomiast skutki wzrostu ich wartości zalicza się do przychodów finansowych w wysokości nie wyższej niż kwota różnic uprzednio odpisanych w koszty finansowe. Skutki wyceny inwestycji krótkoterminowych można pokazać na odpowiednich przykładach księgowych”.

Przykład 5. Wycena inwestycji krótkoterminowych (akcji) według ceny nabycia albo niższej od niej wartości rynkowej

W przykładzie 2 podano informację, że spółka „Zet” S.A. zakupiła 6 300 szt. akcji spółki „Karo” S.A. po 20 PLN/szt. Zapłacono prowizję w wysokości 2% wartości transakcji. Akcje uznano jako inwestycje krótkoterminowe. Na dzień bilansowy spółka „Zet” dokonała wyceny akcji. Wartość rynkowa wynosiła 17 PLN/szt.

Operacje gospodarcze:

1. Wycena akcji spółki „Karo” S.A. na dzień bilansowy 235 562,-

	Krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Karo”)	Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Karo”)
Sp. 128 520,-		23 562,- (1)
<div style="text-align: center; border-bottom: 1px solid black; margin-bottom: 5px;">Koszty finansowe</div>		
(1) 23 562,-		

Obliczenia: (6 300 szt. x 17 PLN/szt.) – 2% prowizja = 104 958,-

1) cena nabycia 128 520,- – wartość rynkowa 104 958,- = 23 562,- (korekta)

Przykład 6. Wycena inwestycji krótkoterminowych według ceny nabycia albo niższej od niej wartości rynkowej

Założmy, że w kolejnym okresie cena rynkowa akcji spółki „Karo” S.A. wzrosła do 22 PLN/szt. Spółka „Zet” S.A. dokonała na koniec okresu wyceny tych akcji.

Operacje gospodarcze:

1. Wycena wartości akcji spółki „Karo” S.A. 23 562,-

	Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Karo”)		Przychody finansowe
(1) 23 562,-			23 562,- (1)

Obliczenia: 1) $(6\ 300 \text{ szt.} \times 22 \text{ PLN/szt.}) - 2\% \text{ prowizja} = 135\ 828,-$
 cena nabycia 128 520,- jest niższa od wartości rynkowej 135 828,- wobec czego korygujemy dotychczasowy odpis aktualizujący wynoszący 23 562,-.

Przykład 7. Wycena inwestycji krótkoterminowych (akcji) według wartości rynkowej

Założmy, że spółki „Zet” S.A. dokonała zakupu 6 300 szt. akcji spółki „Karo” S.A. po cenie 20 PLN/szt., płacąc prowizję w wysokości 2% wartości transakcji) patrz przykład 2). Akcje uznano za inwestycje krótkoterminowe. Na dzień bilansowy spółka „Zet” S.A. dokonała wyceny akcji „Karo” S.A. Wartość rynkowa akcji wynosiła 22 PLN/szt.

Operacje gospodarcze:

1. Wycena akcji spółki „Karo” S.A. na dzień bilansowy 12 872,-

	Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Karo”)		Przychody finansowe
(1) 12 872,-			12 872,- (1)

Obliczenia: : 1) (6 300 szt. x 22 PLN/szt.) – 2% prowizja = 135 828,-
cena nabycia 128 520,- jest niższa od wartości rynkowej 141 372,-
141 372,- – 128 500,- = 12 872,- (korekta)

3. Przekwalifikowanie inwestycji

W zutor poruszona jest także problematyka przekwalifikowania inwestycji z długoterminowych na krótkoterminowe i odwrotnie. Sposoby przekwalifikowania zależą od stosowanych uprzednio zasad wyceny inwestycji. „Inwestycje zaliczone do aktywów trwałych na dzień ich przekwalifikowania do inwestycji krótkoterminowych wycenia się:

- 1) w wartości księgowej albo cenie nabycia, w zależności od tego, która z nich jest niższa – jeżeli inwestycje krótkoterminowe wycenia się w wartości rynkowej lub w cenie nabycia, zależnie od tego, która z nich jest niższa,
- 2) według wartości księgowej – jeżeli inwestycje krótkoterminowe wycenia się w wartości rynkowej”.

Jeżeli przekwalifikowana inwestycja długoterminowa była uprzednio przeszacowana, a skutki przeszacowania ujęte są w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny, to nie rozliczoną na dzień przekwalifikowania nadwyżkę z tytułu przeszacowania inwestycji długoterminowej zalicza się do kosztów lub przychodów finansowych (art. 35 ust. 6).

„Inwestycje krótkoterminowe na dzień ich przekwalifikowania do inwestycji długoterminowych wycenia się według zasad określonych w ust. 6, z tym że jeżeli inwestycja krótkoterminowa była wyceniona w wartości rynkowej, to pomimo jej przekwalifikowania wycena pozostaje bez zmian” (art. 35 ust. 7).

Sposoby przekwalifikowania inwestycji długoterminowych na krótkoterminowe i odwrotnie różnicują się w zależności od tego, w jakich cenach (nabycia czy rynkowych) były ewidencjonowane inwestycje. Może tu powstać bardzo wiele wariantów księgowania. Pokazując zagadnienie przekwalifikowania inwestycji, wybieramy dwa warianty: pierwszy – gdy obydwie inwestycje księgowane są w cenach nabycia, drugi – gdy obydwie inwestycje księgowane są w cenach rynkowych.

Przykład 8. Przekwalifikowanie inwestycji długoterminowych na inwestycje krótkoterminowe (inwestycje księgowane są w cenach nabycia)

Spółka „Lina” S.A. zakupiła w lutym bieżącego roku 300 szt. akcji spółki „Bema” S.A. po 80 PLN/szt. Zakupione akcje uznano jako inwestycję długoterminową. Płatności z rachunku bieżącego otwartego w biurze maklerskim. Na 31 grudnia bieżącego roku akcje spółki „Bema” spadły do 65 PLN/szt. Spółka „Lima” spodziewa się, że akcje spółki „Bema” mogą spadać w najbliższej przyszłości. W związku z powyższym przekwalifikowano te akcje na inwestycje krótkoterminowe, zakładając zbycie ich w najbliższej przyszłości.

Operacje gospodarcze:

1. Nabycie akcji spółki „Bema” S.A.	24 000,-
2. Wycena akcji na dzień 31 grudnia	4 500,-
3. Przekwalifikowanie akcji na inwestycje krótkoterminowe:	
a) przeniesienie aktywów	24 000,-
b) przeniesienie odpisu	4 500,-

Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Bema”)			Rachunek bieżący w domu maklerskim	
(1) 24 000,-	24 000,- (3a)	Sp.	X	24 000,- (1)

Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Bema”)			Koszty finansowe	
(3b) 4 500,-	4 500,- (2)	(2)	4 500,-	

Krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Bema”)			Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Bema”)	
(3a) 24 000,-				4 500,- (3b)

Obliczenia: 1) 300 szt. x 80,- = 24 000,-
2) (80,- - 65,-) x 300 szt. = 4 500,- (korekta)

Przykład 9. Przekwalifikowanie inwestycji długoterminowych na inwestycje krótkoterminowe (inwestycje są księgowane w cenach rynkowych)

W nawiązaniu do przykładu 8 założmy, że nabyte przez spółkę „Lina” S.A. akcje spółki „Bema” S.A. wzrosły na dzień bilansowy do 90 PLN/szt. Spółka „Lina” dokonała wyceny tych akcji. W następnym okresie, wobec przewidywanego spadku wartości tych akcji przekwalifikowano je na inwestycje krótkoterminowe, chcąc je sprzedać w najbliższym okresie.

Operacje gospodarcze:

1. Wycena akcji spółki „Bema” S.A. na dzień 31 grudnia	3 000,-
2. Przekwalifikowanie akcji na inwestycje krótkoterminowe:	
a) przeksięgowanie odpisu	3 000,-
b) przeniesienie aktywu	27 000,-
c) przeniesienie różnicy z wyceny z „Kapitału z aktualizacji wyceny”	3 000,-

Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Bema”)		Kapitał z aktualizacji wyceny	
Sp. 24 000,-	27 000,- (2b)	(2c) 3 000,-	3 000,- (1)
(2a) 3 000,-			

Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Bema”)		Krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Bema”)	
(1) 3 000,-	3 000,- (2a)	(2b) 27 000,-	

Przychody finansowe
3 000,- (2c)

Obliczenia: 1) $(90,- - 80,-) \times 300 \text{ szt.} = 3\,000,-$ (korekta)

Przykład 10. Przekwalifikowanie inwestycji krótkoterminowych na inwestycje długoterminowe (inwestycje wycenione są w cenach nabycia)

Spółka „Lex” S.A. nabyła 500 szt. akcji spółki „Max” po cenie rynkowej 120 PLN/szt., traktując te akcje jako inwestycje krótkoterminowe. Płatność z rachunku bieżącego otwartego w biurze maklerskim. W ciągu kolejnych miesięcy nastąpił spadek wartości akcji do 110 PLN/szt. Wobec przewidywanego długookresowego wzrostu kursu akcji spółki „Max”, spółka „Lex” dokonała przekwalifikowania tych akcji na inwestycje długoterminowe.

Operacje gospodarcze:

1. Nabycie akcji spółki „Max” S.A.	60 000,-
2. Wycena akcji spółki „Max”	5 000,-
3. Przekwalifikowanie akcji na inwestycje długoterminowe:	
a) przeniesienie aktywu	60 000,-
b) przeniesienie odpisu aktualizacyjnego	5 000,-

Krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Max”)			Rachunek bieżący w domu maklerskim	
(1) 60 000,-	60 000,-	(3a)	Sp. X	60 000,-

Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Max”)			Koszty finansowe	
(3b) 5 000,-	5 000,-	(2)	(2) 5 000,-	

Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Max”)			Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Max”)	
(3a) 60 000,-				5 000,-
				(3b)

Obliczenia: 1) $500 \text{ szt.} \times 120 \text{ PLN/szt.} = 60\,000,-$
 2) $(120,- - 110,-) \times 500 \text{ szt.} = 5\,000,-$

Przykład 11. Przekwalifikowanie inwestycji krótkoterminowych na inwestycje długoterminowe (inwestycje wycenia się w cenach rynkowych)

Wróćmy do przykładu 10 dotyczącego nabycia 500 szt. akcji spółki „Max” S.A. przez spółkę „Lex” S.A. Założmy, że w kolejnym okresie nastąpił wzrost wartości akcji spółki „Max” do 130 PLN/szt. Wobec spodziewanych dalszych wzrostów wartości akcji spółki „Max” zdecydowano się przekwalifikować te akcje na inwestycje długoterminowe.

Operacje gospodarcze:

1. Wycena akcji spółki „Max” S.A.	5 000,-
2. Przekwalifikowanie akcji na inwestycje długoterminowe:	
a) przeksięgowanie odpisu aktualizującego	5 000,-
b) przeniesienie aktywu	65 000,-

Krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Max”)				Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Max”)	
Sp.	60 000,-	65 000,-	(2b)	(1)	5 000,-
(2)	5 000,-				5 000,-
					(2)

Przychody finansowe				Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Max”)	
		5 000,-	(1)	(2b)	65 000,-

Obliczenia: 1) $(130,- - 120,-) \times 500 \text{ szt.} = 5\,000,-$ (korekta)

Zuor stworzyła różne możliwości wyceny inwestycji w zależności od ich natury, a głównie od podziału inwestycji na długo- i krótkookresowe. Na ogół inwestycje długoterminowe wycenia się według metody kosztowej, przy czym koszt korygowany jest o trwałą utratę wartości. Inwestycje krótkoterminowe są wycenione przeważnie na podstawie wartości rynkowej. Wykorzystanie wartości rynkowej do wyceny inwestycji i odejście od zasady kosztowej nastąpiło

po raz pierwszy w Stanach Zjednoczonych³. Uznano, że prawdziwszą wartością dla wyceny inwestycji będzie wartość rynkowa, odzwierciedlająca mechanizm popytu i podaży działający na rynku papierów wartościowych. Jednocześnie, wraz z przyjęciem wartości rynkowej do wyceny inwestycji w rachunku zysków i strat pojawiają się kwoty zysków i strat niezrealizowanych. Celem uniknięcia poważnych zniekształceń w tym rachunku przyjęto, że skutki przeszacowania do wartości rynkowej inwestycji długoterminowych będą odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny. Uogólniając, można zauważyć, że zarówno podział na inwestycje długoterminowe i krótkoterminowe, jak i wybór odpowiedniej metody wyceny zależą od intencji menedżerów. Intencje te wpisują się w ogólną politykę związaną ze stosowaniem tzw. Kreatywnej rachunkowości. Aby ułatwić odczytywanie tej polityki, wiedza o stosowanych metodach wyceny inwestycji winna znaleźć się we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego. Jest to nowy element tuor zawarty w art. 45 ust. 2 pkt 3.

4. Ewidencja sprzedaży akcji⁴

Gdy następuje sprzedaż akcji, należy wykazać wynik na danej operacji finansowej. Wynik uzyskany to różnica między przychodem netto (uzyskany przychód minus prowizja) a wartością księgową aktywu sprzedanego. Wynik (zysk lub strata) zostanie wykazany w rachunku zysków i strat jako zysk lub strata ze zbycia inwestycji.

Przykład 12. Sprzedaż długoterminowych inwestycji wycenionych według wartości rynkowej

Wróćmy do przykładu 4 dotyczącego zakupu akcji przez spółkę „X” S.A. od spółki „I” S.A. Po dwóch latach spółka „X” sprzedała całość akcji po cenie 80 PLN za akcję. Prowizja od wartości transakcji – 2%. Wpływ na rachunek w biurze maklerskim.

Operacje gospodarcze:

1. Wpływ środków za sprzedane akcje na rachunek	240 000,-
2. Przeksięgowanie odpisu aktualizującego	37 600,-
3. Wyksięgowanie wartości księgowej sprzedanych akcji	206 400,-
4. Zaksięgowanie prowizji	4 800,-

³ P. Danos, E.A. Imhoff Jr. Op. cit., s. 615.

⁴ Inspirację do przygotowania przykładów czerpano z: J.L. Smith, R.M. Keith, W.L. Stepheus: Accounting Principles. Mc Grow, Nill Book Comjony 1986, s. 600-602.

Długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „I”)		Rachunek bieżący w domu maklerskim	
Sp.	244 000,-	37 600,- (2)	Sp. X
		206 400,- (3)	(1) 240 000,-
			4 800,- (4)
Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „I”)		Przychody finansowe	
(2)	37 600,-	37 600,- Sp.	240 000,- (1)
Koszty finansowe			
(3)	206 400,-		
(4)	4 800,-		

- Obliczenia:** 1) 3 000 szt. akcji x 80 PLN/szt. = 240 000,-
 3) 244 000,- – 37 600,- = 206 400,-
 4) 240 000,- x 2% = 4 800,-

Zysk ze zbycia inwestycji wynosi: 240 000,- – 211 200,- = 28 800,-. Wynik ten zostanie wykazany w rachunku zysków i strat.

Przykład 13. Sprzedaż inwestycji krótkoterminowych wycenionych według wartości rynkowej

Spółka „Zet” S.A. zakupiła 6 300 szt. akcji spółki „Karo” S.A. po cenie 20 PLN/szt., następnie po dwóch miesiącach dokupiła 2 400 szt. tych samych akcji po cenie 18 PLN/szt. Przy zakupie akcji zapłacono prowizję w wysokości 2% wartości transakcji. Za zakup akcji zapłacono z rachunku w domu maklerskim. Akcje są traktowane jako inwestycje krótkoterminowe. Na dzień bilansowy wartość rynkowa akcji wynosiła 17 PLN/szt. Akcje wyceniono na poziomie zakupionych partii. Pod koniec stycznia zdecydowano sprzedać całość

EWIDENCJA I WYCENA AKCJI...

akcji pierwszej partii oraz 1 680 szt. akcji z drugiej partii. Cena za 1 akcję – 16 PLN/szt. Wpływ na rachunek w domu maklerskim. Dla rozchodu akcji zastosowano metodę FiFO.

Operacje gospodarcze:

1. Zakup 6 300 szt. akcji po cenie 20 PLN/szt.	128 520,-
2. Zakup 2 400 szt. akcji po cenie 18 PLN/szt.	44 064,-
3. Wycena akcji według wartości rynkowej na dzień bilansowy	27 642,-
4. Wpływ środków ze sprzedaży akcji	127 680,-
5. Zaksięgowanie prowizji	2 554,-
6. Przeksięgowanie odpisu aktualizującego	26 418,-
7. Wyksięgowanie wartości księgowej sprzedanych akcji	132 951,-

Krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Zet”)		Rachunek pieniężny w domu maklerskim	
(1) 128 520,-	26 418,- (6)	Sp. X	128 520,- (1)
(2) 44 064,-		(4) 127 680,-	44 064,- (2)
			2 554,- (5)

Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe (Akcje spółki „Zet”)		Przychody finansowe	
(6) 26 418,-	27 462,- (3)		127 680,- (4)
	132 951,- (7)		

Koszty finansowe	
(3) 27 642,-	
(5) 2 554,-	
(7) 132 951,-	

Obliczenia:

$$1) (6\,300 \text{ szt. akcji} \times 20 \text{ PLN/szt.}) + \text{prowizja (2\%)} = 126\,000,- + 2\,520,- = 128\,520,-$$

$$2) (2\,400 \text{ szt. akcji} \times 18 \text{ PLN/szt.}) + \text{prowizja (2\%)} = 43\,200,- + 864,- = 44\,064,-$$

3) Wycena na poziomie partii akcji:

$$\begin{aligned} \text{I partia (6 300 szt. x 17 PLN/szt. – prowizja (2\%))} &= 107\,100,- - 2\,142,- = \\ &= 104\,958,- \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Wartość rynkowa 104 958,-} &< \text{cena nabycia 128 520,-} \\ &\text{korekta 23 562,- minus} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{II partia (2 400 szt. x 17 PLN/szt. – prowizja (2\%))} &= 40\,800,- - 816,- = \\ &= 39\,984,- \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Wartość rynkowa 39 984,-} &< \text{cena nabycia 44 064,-} \\ &\text{korekta 4 080,- minus} \end{aligned}$$

$$\text{Razem korekta: 23 562,- + 4 080,- = 27 642,- minus.}$$

$$\begin{aligned} 4) (6\,300 \text{ szt. x 16 PLN/szt.}) + (1\,680 \text{ szt. x 16 PLN/szt.}) &= \\ = 100\,800,- + 26\,880,- &= 127\,680,- \end{aligned}$$

$$5) 127\,680,- \times 2\% = 2\,554,-$$

$$\begin{aligned} 6) (1\,680/2\,400) \times 100 = 70\%; 4\,080,- \times 70\% &= 2\,856,- \\ 2\,856,- + 23\,562,- &= 26\,418,- \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 7) (6\,300 \text{ szt. x 20 PLN/szt. + prowizja (2\%)}) &= \\ = 128\,520,- - \text{odpis 23 562,-} &= 104\,958,- \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} (1\,680 \text{ szt. x 18 PLN/szt. + prowizja (2\%)}) &= \\ = 30\,849,- - \text{odpis 2 856,-} &= \underline{27\,993,-} \\ \text{razem} &= 132\,951,- \end{aligned}$$

Strata ze zbycia inwestycji wynosi 127 680,- – prowizja 2 554,- – wartość księgowa sprzedanych akcji 132 951,- = 7 825,- (strata).

Podsumowanie

Najistotniejsze zmiany, jakie wprowadziła znowelizowana ustawa o rachunkowości, dotyczą samego pojęcia inwestycji oraz metod ich wyceny. Główny kierunek zmian polega na szerszym wykorzystaniu wartości rynkowej do wyceny aktywów. Ma to zapewnić bardziej realne odzwierciedlenie wartości składników majątkowych. Z drugiej strony, w ślad za zmianami wartości rynkowej, w rachunku zysków i strat pojawiają się wielkości zysków i strat niezrealizowanych. Następuje odejście od zasady realizacji w rachunkowości, a co

się z tym wiąże są tworzone warunki dla manipulowania wielkością wyniku. Szczególnie będzie to występowało, gdy użyjemy do wyceny wartości godziwej. W jednostce gospodarczej, która w swoim portfelu będzie posiadała wiele papierów wartościowych handlowych, kwoty zysków i strat niezrealizowanych mogą być duże. Potencjalni inwestorzy muszą mieć świadomość tego, gdy oceny wyniku finansowego są uwzględniane w podejmowanych decyzjach.

RECORD AND VALUATION OF THE BONDS ACCORDING TO THE UPDATED ACCOUNTING ACT

Summary

Investments can be purchased for a short or long period of time, as a passive investment, or with the intention to control another company. As you will see in this article, the way in which a company accounts for its investments is determined by a number of factors. Most business investments are made up of bonds, notes, or stocks of another entity. We do not attempt to illustrate all of these financial instruments. We focus instead on the most common forms of investments held by business entities (e.g., trading securities and available - for - sale securities) and on current procedures for accounting for them.

Trading securities are always classified as current assets. These investments intend to generate profits from the expected short-term price changes, but of course may result in losses too. These investments are recorded at their market value as of the balance sheet date, with any unrealized gains or losses netted against one another and reported in income.

The securities "available -for - sale" may be included as either current assets, a non - current assets, or some of both depending on the intention of management. The market value method is also used for the securities available - for - sale. However, unlike trading securities, the unrealized gains and losses at the balance sheet date are reported as a net amount in a separate component of stockholder's equity until has been realized (e.g., when the securities are actually sold).

The examples illustrated in the article shows what methods are used to account the long - and short - term investments in the equity securities.